

Andria

Didascalía

Periocha G. Sulpici Apollinaris

- [-10] Sorōrem falsō crēditam meretrīculae
[-9] Genere Andriae, Glycerium, vitiat Pamphilus
[-8] Gravidāque factā dat fidem, uxōrem sibi
[-7] Fore hanc; namque aliam pater ēī dēsponderat,
[-6] Gnātam Chremētis, atque ut amōrem comperit,
[-5] Simulat futūrās nūptiās, cupiēns suus
[-4] Quid habēret animī filius cognōscere.
[-3] Dāvī suāsū nōn repugnat Pamphilus.
[-2] Sed ex Glyceriō nātum ut vīdit puerulum
[-1] Chremēs, recūsāt nūptiās, generum abdicat.
[0] Hanc Pamphilō, aliam dat Charīnō conjugem.

Prolog

- [1] [PROLOGUS]: Poēta cum prīmum animum ad scrībendum appulit,
[2] id sibi negōtī crēdidit solum darī,
[3] populō ut placērent quās fēcisset fābulās.
[4] vērū aliter evenīre multō intellegit;
[5] nam in prōlogīs scrībendīs operam abūtitur,
[6] nōn quī argūmentum nārret sed quī malevolī
[7] veteris poētae maledictīs respondeat.
[8] nunc quam rem vitiō dent quaesō animum advortite.
[9] Menander fēcīt Andriam et Perinthiam.
[10] quī utramvīs rēctē nōrit ambās nōverit:
[11] nōn ita dissimilī sunt argūmentō, et tamen
[12] dissimilī ōrātiōne sunt factae ac stilō.
[13] quae convēnēre in Andriam ex Perinthiā
[14] fatētur trānstulisse atque ūsum prō suīs.
[15] id istī vituperant factum atque in eō disputant
[16] contāminārī nōn decēre fābulās.
[17] faciuntne intellegendō ut nīl intellegant?
[18] quī cum hunc accūsant, Naevium Plautum Ennium
[19] accūsant quōs hic noster auctōrēs habet,
[20] quōrum aemulārī exoptat nēglegentiam
[21] potius quam istōrum obscūram dīligentiam.
[22] dehinc ut quiēscant porrō moneō et dēsinant
[23] male dīcere, malefacta nē nōscant sua.
[24] favēte, adeste aequō animō et rem cognōscite,
[25] ut pernōscātis ecquid speī sit relicuum,
[26] posthāc quās faciet dē integrō cōmoediās,
[27] spectandae an exigendae sint vōbīs prius.

Akt I

Simo Sosia

- [28] [SIMO SENEX]: Vōs istaec intrō auferte: abīte. Sōsia,
[29] adēs dum: paucīs tē volō. dictum putā:
[30] [SOSIA LIBERTUS]: nempe ut cūrentur rēctē haec? immō aliud. quid est
[31] quod tibi mea ars efficere hōc possit amplius?
[32] [SIMO SENEX]: nīl istāc opus est arte ad hanc rem quam parō,
[33] sed eīs quās semper in tē intellēxī sitās,
[34] fidē et taciturnitāte. exspectō quid velīs.
[35] ego postquam tē ēmī, ā parvulō ut semper tibi
[36] apud mē jūsta et clēmēns fuerit servitus
[37] scīs. fēcī ex servō ut essēs lībertus mihi,
[38] propterea quod servībās līberāliter:
[39] quod habuī summum pretium persolvī tibi.
[40] [SOSIA LIBERTUS]: in memoriā habeō. haud mūtō factum. gaudeō
[41] sī tibi quid fēcī aut faciō quod placeat, Simō,
[42] et id grātum fuisse advorsum tē habeō grātiā.
[43] sed hoc mihi molestumst; nam istaec commemorātiō
[44] quasi exprobrātiōst immemoris benefici.
[45] quīn tū ūnō verbō dīc quid est quod mē velīs.
[46] [SIMO SENEX]: ita faciam. hoc prīmum in hāc rē praedicō tibi:
[47] quās crēdis esse hās nōn sunt vērae nūptiae.
nuptials.
[48] [SOSIA LIBERTUS]: cūr simulās igitur? rem omnem ā prīncipiō audiēs:
[49] [SIMO SENEX]: eō pactō et gnātī vītā et cōnsilium meum
[50] cognōscēs et quid facere in hāc rē tē velim.
[51] nam is postquam excessit ex ephēbīs, Sōsia, et
[52] lībrius vīvendī fuit potestās (nam antea
[53] quī scīre possēs aut ingenium nōscere,
[54] dum aetās metus magister prohibēbant? itast.)
[55] quod plērique omnēs faciunt adulēscēntulī,
[56] ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equōs
[57] alere aut canēs ad vēnandum aut ad philosophōs,
[58] hōrum ille nīl ēgregiē praeter cētera
[59] studēbat et tamen omnia haec mediōcriter.
[60] gaudēbam. nōn injūriā; nam id arbitror
[61] [SOSIA LIBERTUS]: apprīmē in vītā esse ūtile, ut nēquid nimis.
[62] [SIMO SENEX]: sīc vīta erat: facile omnīs perferre ac patī;
[63] cum quibus erat cumque ūnā īs sēsē dēdere,
[64] eōrum obsequī studiīs, adversus nēminī,
[65] numquam praepōnēs sē illīs; ita ut facillimē
[66] sine invidiā laudem inveniās et amīcōs parēs.
[67] [SOSIA LIBERTUS]: sapienter vītā īstituit; namque hōc tempore
[68] obsequium amīcōs, vēritās odium parit.
[69] [SIMO SENEX]: intereā mulier quaedam abhinc triennium
[70] ex Andrō commigrāvit hūc vīcīniae,
[71] inopiā et cognātōrum nēglegentiā
[72] coacta, ēgregiā fōrmā atque aetāte integrā.
[73] [SOSIA LIBERTUS]: ei! vereor nēquid Andria apportet malī!
[74] [SIMO SENEX]: prīmō haec pudīcē vītā parcē ac dūriter

[75] agēbat, lānā et tēlā vīctum quaeritāns;
 [76] sed postquam amāns accessit pretium pollicēns
 [77] ūnus et item alter, ita ut ingeniumst omnium
 [78] hominum ab labōre prōclīve ad libīdinem,
 [79] accēpit condiōnem, dehinc quaestum occipit.
 [80] quī tum illam amābant forte, ita ut fit, filium
 [81] perdūxere illūc, sēcum ut ūnā esset, meum.
 [82] egomet continuō mēcum 'certē captus est:
 [83] habetr'. observābam māne illōrum servulōs
 [84] venientīs aut abeuntīs: rogitābam 'heus puer,
 [85] dīc sōdēs, quis herī Chrýsidem habuit? ' nam Andriae
 for
 [86] illī id erat nōmen. teneō. Phaedrum aut Clīniam
 [87] dīcēbant aut Nīcēratum; nam hī trēs simul
 [88] amābant. 'eho quid Pamphilus? i' 'quid? symbolam
 'what?
 [89] dedit, cēnāvit.' gaudēbam. item aliō diē
 [90] quaerēbam: comperiēbam nīl ad Pamphilum
 [91] quicquam attinēre. enimvērō spectātum satis
 [92] putābam et magnum exemplum continentiae;
 [93] nam quī cum ingeniīs cōnflīctātur ejus modī
 [94] neque commovētur animus in eā rē tamen,
 [95] sciās posse habēre jam ipsum suae vītae modum.
 [96] cum id mihi placēbat tum ūnō ōre omnēs omnia
 [97] bona dīcere et laudāre fortūnās meās,
 [98] quī gnātum habērem tālī ingeniō praeditum.
 [99] quid verbīs opus est? hāc fāmā impulsus Chremēs
 [100] ultrō ad mē vēnit, ūnicam gnātam suam
 [101] cum dōte summā filiō uxōrem ut daret.
 [102] placuit: dēspondī. hic nūptiīs dictust diēs.
 [103] [SOSIA LIBERTUS]: quid obstat cur nōn vērae fiant? audiēs.
 [104] [SIMO SENEX]: fermē in diēbus paucīs quibus haec ācta sunt
 [105] Chrýsis vīcīna haec moritur. ō factum bene!
 [106] [SOSIA LIBERTUS]: beāstī; eī metuī ā Chrýside. ibi tum filius
 [107] [SIMO SENEX]: cum illīs quī amābant Chrýsidem ūnā aderat frequēns;
 [108] cūrābat ūnā fūnus; trīstis interim,
 [109] nōnnumquam collacrimābat. placuit tum id mihi.
 [110] sīc cōgitābam 'hic parvae cōnsuētūdinis
 [111] causa hujus mortem tam fert familiāriter:
 [112] quid sī ipse amāasset? quid hic mihi faciet patrī? '
 [113] haec ego putābam esse omnia hūmānī ingeni
 [114] mānsuētīque animī officia. quid multīs moror?
 [115] egomet quoque ejus causā in fūnus prōdeō,
 [116] nīl suspicāns etiam malī. hem quid id est? sciēs.
 [117] effertur; īmus. intereā inter mulierēs
 [118] quae ibi aderant forte ūnam aspiciō adulēscēntulam
 [119] formā. . . bonā fortasse. et vultū, Sōsia,
 [120] adeō modestō, adeō venustō ut nīl suprā.
 [121] quia tum mihi lāmentārī praeter cēterās
 [122] vīsast et quia erat fōrmā praeter cēterās
 [123] honestā ac liberālī, accēdō ad pedisequās,
 [124] quae sit rogō: sorōrem esse ajunt Chrýsidis.
 [125] percussit ilicō animum. attāt hoc illud est,

[126] hinc illae lacrimae, haec illast misericordia.

[127] [SOSIA LIBERTUS]: quam timeō quōrsum ēvādās! fūnus interim

[128] [SIMO SENEX]: prōcēdit: sequimur; ad sepulcrum vēnimus;

[129] in ignem impositast; flētur. intereā haec soror

[130] quam dīxī ad flammam accessit imprudentius,

[131] satis cum perīclō. ibi tum exanimātus Pamphilus

[132] bene dissimulātum amōrem et cēlātum indicat:

[133] accurrit; mediam mulierem complectitur:

[134] 'mea Glycerium,' inquit 'quid agis? cūr tē īs perditum? '

[135] tum illa, ut cōsuētum facile amōrem cernerēs,

[136] rejēcit sē in eum flēns quam familiāriter!

[137] [SOSIA LIBERTUS]: quid aīs? redeō inde īrātus atque aegrē ferēns;

[138] [SIMO SENEX]: nec satis ad objūrgandum causae. dīceret

[139] 'quid fēcī? quid commeruī aut peccāvī, pater?

[140] quae sēsē in ignem inicere voluit, prohibuī

[141] servāvī.' honesta ōrātiōst. rēctē putās;

[142] [SOSIA LIBERTUS]: nam sī illum objūrgēs vītae quī auxilium tulit,

[143] quid faciās illī quī dederit damnum aut malum?

[144] [SIMO SENEX]: vēnit Chremēs postrīdiē ad mē clāmitāns:

[145] indignum facinus; comperisse Pamphilum

[146] prō uxōre habēre hanc peregrīnam. ego illud sēdulō

[147] negāre factum. ille īnstat factum. dēnique

[148] ita tum discēdō ab illō, ut quī sē filiam

[149] neget datūrum. nōn tū ibi gnātum. . . ? nē haec quidem

[150] satis vehemēns causa ad objūrgandum. quī? cedo.

[151] 'tūte ipse hīs rēbus finem praescriptī, pater:

[152] prope adest cum aliēnō mōre vīvendumst mihi:

[153] sine nunc meō mē vīvere intereā modō.'

[154] [SOSIA LIBERTUS]: quī igitur relictus est objūrgandī locus?

[155] [SIMO SENEX]: sī propter amōrem uxōrem nōlet dūcere:

[156] ea prīmum ab illō animum advortenda injūriast;

[157] et nunc id operam dō, ut per falsās nūptiās

[158] vēra objūrgandī causa sit, sī dēneget;

[159] simul scelerātus Dāvus sī quid cōnsilī

[160] habet, ut cōnsūmat nunc cum nīl obsint dolī;

[161] quem ego crēdō manibus pedibusque obnīxē omnia

[162] factūrum, magis id adeō mihi ut incommodet

[163] quam ut obsequātur gnātō. quāpropter? rogās?

[164] mala mēns, malus animus. quem quidem ego sī sēnsērō. . .

[165] sed quid opust verbīs? sīn ēveniat quod volō,

[166] in Pamphilō ut nīl sit morae, restat Chremēs

[167] cui mī expūrgandus est: et spērō cōnfore.

[168] nunc tuumst officium hās bene ut assimulēs nūptiās,

[169] perterrefaciās Dāvum, observēs filium

[170] quid agat, quid cum illō cōnsilī captet. sat est:

[171] [SOSIA LIBERTUS]: cūrābō. eāmus nūnciam intrō: ī prae, sequar.

Simo Davus

[172] [SIMO SENEX]: Nōn dubiumst quīn uxōrem nōlit fīlius;
[173] ita Dāvum modo timēre sēnsī, ubi nūptiās
[174] futūrās esse audīvit. sed ipse exit forās.
[175] [DAVUS SERVUS]: mīrābar hoc sī sīc abiret et erī semper lēnitās
[176] verēbar quōrsum ēvāderet.
[177] quī postquam audierat nōn datum irī filiō uxōrem suō,
[178] numquam cuiquam nostrum verbum fēcit neque id aegrē tulit.
[179] [SIMO SENEX]: at nunc faciet neque, ut opīnor, sine tuō magnō malō.
[180] [DAVUS SERVUS]: id voluit nōs sīc necopīnantīs dūcī falsō gaudiō,
[181] spērantis jam amōtō metū, interōscitantis opprimī,
[182] ne esset spatium cōgitandī ad disturbandās nūptiās:
[183] astūtē. carnufex quae loquitur? erus est neque prōvīderam.
[184] [SIMO SENEX]: Dāve. hem quid est? eho dum ad mē. quid hic vult? quid aīs? quā dē rē? rogās?
[185] meum gnātum rūmor est amāre. id populus cūrat scīlicet.
[186] hoccin agis an nōn? ego vērō istūc. sed nunc ea mē exquīrere
[187] inīquī patris est; nam quod antehāc fēcit nīl ad mē attinet.
[188] dum tempus ad eam rem tulit, sīvī animum ut explēret suum;
[189] nunc hic diēs aliam vītā dēfert, aliōs mōrēs postulat:
[190] dehinc postulō sive aequumst tē ōrō, Dāve, ut redeat jam in viam.
[191] hoc quid sit? omnēs qui amant graviter sibi darī uxōrem ferunt.
[192] [DAVUS SERVUS]: ita ajunt. tum sīquis magistrum cēpit ad eam rem improbum,
[193] [SIMO SENEX]: ipsum animum aegrōtum ad dēteriōrem partem plērumque applicat.
[194] [DAVUS SERVUS]: nōn hercle intelligō. nōn? hem. nōn: Dāvus sum, nōn Oedipus.
[195] [SIMO SENEX]: nempe ergō apertē vīs quae restant mē loquī? sānē quidem.
[196] sī sēnsērō hodiē quicquam in hīs tē nūptiīs
[197] fallāciae cōnārī quō fiant minus,
[198] aut velle in eā rē ostendī quam sīs callidus,
[199] verberibus caesum tē in pistrīnum, Dāve, dēdam usque ad necem,
[200] eā lēge atque ōmine ut, sī tē inde exēmerim, ego prō tē molam.
[201] quid, hoc intellextī? an nōndum etiam nē hoc quidem? immō callidē:
[202] [DAVUS SERVUS]: ita apertē ipsam rem modo locutus nīl circum itīōne ūsus ēs.
[203] [SIMO SENEX]: ubivīs facilius passus sim quam in hāc rē mē dēlūdier.
[204] [DAVUS SERVUS]: bona verba, quaesō! irrīdēs? nīl mē fallis. ēdīcō tibi:
[205] [SIMO SENEX]: nē temere faciās; neque tū haud dīcās tibi nōn praedictum: cavē!

Davus

[206] [DAVUS SERVUS]: Enimvērō, Dāve, nīl locīst sēgnitiae neque socordiae,
[207] quantum intellēxī modo senis sententiam dē nūptiīs:
[208] quae sī nōn āstū prōvidentur, mē aut erum pessum dabunt.
[209] nec quid agam certumst, Pamphilumne adjūtem an auscultem senī.
[210] sī illum relinquō, ejus vītāe timeō; sīn opitulōr, hujus minās,
[211] cui verba dare difficilest: prīmum jam dē amōre hoc comperit;
[212] mē infēsus servat nēquam faciam nūptiīs fallāciam.
[213] sī sēnsērit, perīi: aut sī lubitum fuerit, causam cēperit
[214] quō jūre quāque injūriā praecipitem in pistrīnum dabit.
[215] ad haec mala hoc mī accēdit etiam: haec Andria,
[216] sī ista uxor sive amīcast, grāvīda ē Pamphilōst.
[217] audīreque eōrumst operae pretium audāciam
[218] (nam inceptiōst āmentium, haud amantium):
[219] quidquid peperisset dēcrēvērunt tollere.

[220] et fingunt quandam inter sē nunc fallāciam
 [221] cīvem Atticam esse hanc: 'fuit ōlim quīdam senex
 [222] mercātor; nāvem is frēgit apud Andrum īnsulam;
 [223] is obiit mortem.' ibi tum hanc ējectam Chrṽsidis
 [224] patrem recēpisse orbam parvam. fābulae!
 [225] miquidem hercle nōn fit vērī simile; atque ipsīs commentum placet.
 [226] sed Mṽsis ab eā ēgreditur. at ego hinc mē ad forum ut
 [227] conveniam Pamphilum, nē dē hāc rē pater imprūdentem opprimat.

Mysis

[228] [MYSIS ANCILLA]: Audīvī, Archylis, jamdūdum: Lesbiam addūcī jubēs.
 [229] sānē pol illa tēmulentast mulier et temerāria
 [230] nec satis digna cui committās prīmō partū mulierem.
 [231] tamen eam addūcam? importūnitātem spectāte aniculae
 [232] quia compōtrīx ejus est. dī, date facultātem obsecrō
 [233] huic parīendī atque illī in aliīs potius peccandī locum.
 [234] sed quidnam Pamphilum exanimātum videō? vereor quid siet.
 [235] opperiar, ut sciam num quidnam haec turba trīstitiae afferat.

Pamphilus Mysis

[236] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Hoccinest hūmānum factū aut inceptū? hoccin officium patris?
 [237] [MYSIS ANCILLA]: quid illud est? prō deum fidem quid est, sī haec nōn contumēliast?
 [238] [PAMPHILUS ADULESCENS]: uxōrem dēcrērat dare sēsē mī hodiē: nōnne oportuit
 [239] praescisse mē ante? nōnne prius commūnicātum oportuit?
 [240] [MYSIS ANCILLA]: miseram mē, quod verbum audiō!
 [241] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid? Chremēs, quī dēnegārat sē commissūrum mihi
 [242] gnātam suam uxōrem, id mūtāvit quia mē immūtātum videt?
 [243] itane obstinātē operam dat ut mē ā Glyceriō miserum abstrahat?
 [244] quod sī fit pereō funditus.
 [245] adeōn hominem esse invenustum aut infēlicem quemquam ut ego sum!
 [246] prō deum atque hominum fidem!
 [247] nūllōn ego Chremētis pactō affinitātem effugere poterō?
 [248] quot modīs contemptus sprētus! facta trānsacta omnia. hem
 [249] repudiātus repetor. quam ob rem? nisi sī id est quod suspicor:
 [250] aliquid mōnstrī alunt: ea quoniam nēminī obtrūdī potest,
 [251] itur ad mē. ōrātiō haec mē miseram exanimāvit metū.
 [252] nam quid ego dīcam dē patre? āh
 [253] tantamne rem tam nēglegenter agere! praeteriēns modo
 [254] mī apud forum 'uxor tibi dūcendast, Pamphile, hodiēi' inquit: 'parā,
 [255] abi domum.' id mihi vīsust dīcere 'abi citō ac suspende tē.'
 [256] obstipui. cēnsēn mē verbum potuisse ūllum prōloquī? aut
 [257] ūllam causam, ineptam saltem falsam inīquam? obmūtuī.
 [258] quod sī ego rescīsssem id prius, quid facerem sīquis nunc mē roget:
 [259] aliquid facerem ut hoc nē facerem. sed nunc quid prīmum exsequar?
 [260] tot mē impediunt cūrae, quae meum animum dīvorsae trahunt:
 [261] amor, misericordia hujus, nūptiarum sollicitātiō,
 [262] tum patris pudor, quī mē tam lēnī passus est animō usque adhūc
 [263] quae meō cumque animō lubitumst facere. eīne ego ut advorser? ei mihi!
 [264] incertumst quid agam. misera timeō 'incertum' hoc quōrsus accidat.
 [265] [MYSIS ANCILLA]: sed nunc peropust aut hunc cum ipsā aut dē illā aliquid mē advorsum hunc loquī:
 [266] dum in dubiōst animus, paulō mōmentō hūc vel illūc impellitur.

[267] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quis hic loquitur? Mýsis, salvē. ō salvē, Pamphile. quid agit? rogās?

[268] [MYSIS ANCILLA]: labōrat ē dolōre atque ex hōc misera sollicitast, diem

[269] quia ōlim in hunc sunt cōstitūtae nūptiae. tum autem hoc timet,

[270] nē dēserās sē. egone istūc cōnārī queam?

[271] [PAMPHILUS ADULESCENS]: egon propter mē illam dēcipī miseram sinam,

[272] quae mihi suum animum atque omnem vītam crēdidit,

[273] quam ego animō ēgregiē cāram prō uxōre habuerim?

[274] bene et pudīcē ejus doctum atque ēductum sinam

[275] coāctum egestāte ingenium immūtārier?

[276] nōn faciam. haud verear sī in tē sōlō sit situm;

[277] [MYSIS ANCILLA]: sed vim ut queās ferre. adeōn mē ignāvum putās,

[278] [PAMPHILUS ADULESCENS]: adeōn porrō ingrātum aut inhūmānum aut ferum,

[279] ut neque mē cōnsuētūdō neque amor neque pudor

[280] commoveat neque commoneat ut servem fidem?

[281] [MYSIS ANCILLA]: ūnum hoc sciō, hanc meritam esse ut memor essēs suī.

[282] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memor essem? ō Mýsis Mýsis, etiam nunc mihi

[283] scrīpta illa dicta sunt in animō Chrýsidis

[284] dē Glyceriō. jam fermē moriēns mē vocat:

[285] accessī; vōs sēmōtae: nōs sōlī: incipit

[286] 'mī Pamphile, hujus fōrmam atque aetātem vidēs,

[287] nec clam tē est quam illī nunc utraeque inūtilēs

[288] et ad pudicitiam et ad rem tūtandam sient.

[289] quod ego per hanc tē dexteram et genium tuum,

[290] per tuam fidem perque hujus sōlitūdinem

[291] tē obtestor nē abs tē hanc sēgregēs neu dēserās.

[292] sī tē in germānī frātris dīlēxī locō

[293] sive haec tē solum semper fēcit maximī

[294] seu tibi mōrigeria fuit in rēbus omnibus,

[295] tē istī virum dō, amīcum tūtōrem patrem;

[296] bona nostra haec tibi permittō et tuae mandō fidē.'

[297] hanc mī in manum dat; mors continuō ipsam occupat.

[298] accēpī: acceptam servābō. ita spērō quidem.

[299] sed cūr tū abīs ab illā? obstetrīcem accersō. properā. atque audīn?

[300] verbum ūnum cave dē nūptiīs, nē ad morbum hoc etiam. . . teneō.

Akt II

Charinus Byrria Pamphilus

[301] [CHARINUS ADULESCENS]: Quid ais, Byrria? daturne illa Pamphilō hodiē nūptum? sīc est.

[302] quī scīs? apud forum modo ē Dāvō audīvī. ei miserō mihi!

[303] ut animus in spē atque in timōre usque antehāc attentus fuit,

[304] ita, postquam adēpta spēs est, lassus cūrā cōfectus stupet.

[305] [BYRRIA SERVUS]: quaesō edepol, Charīne, quoniam nōn potest id fierī quod vīs,

[306] id velīs quod possit. nīl volō aliud nisi Philūmenam. āh

[307] quantō satiust tē id dare operam quī istum amōrem ex animō āmoveās,

[308] quam id loquī quō magis libidō frūstrā incendātur tua!

[309] [CHARINUS ADULESCENS]: facile omnēs cum valēmus rēcta cōsilia aegrōtīs damus.

[310] tū sī hīc sīs aliter sentiās. age age, ut libet. sed Pamphilum

[311] videō. omnia experīrī certumst prius quam pereō. quid hic agit?

[312] ipsum hunc ōrābō, huic supplicābō, amōrem huic nārrābō meum:

[313] crēdō impetrābō ut aliquot saltem nūptiīs prōdat diēs:

[314] intereā fiet aliquid, spērō. id 'aliquid' nīl est. Byrria,
 [315] quid tibi vidētur? adeōn ad eum? quidnī? sī nīl impetrēs,
 [316] [BYRRIA SERVUS]: ut tē arbitrētur sibi parātum moechum, sī illam dūxerit.
 [317] [CHARINUS ADULESCENS]: abin hinc in malam rem cum suspiciōne istāc, scelus?
 [318] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīnum videō. salvē. ō salvē, Pamphile:
 [319] [CHARINUS ADULESCENS]: ad tē adveniō spem salutem auxilium cōsiliū expetēns.
 [320] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque pol cōsilī locum habeō neque ad auxilium cōpīam.
 [321] sed istūc quidnamst? hodiē uxōrem dūcis? ajunt. Pamphile,
 [322] [CHARINUS ADULESCENS]: sī id facis, hodiē postrēmum mē vidēs. quid ita? ei mihi,
 [323] vereor dīcere: huic dīc quaesō, Byrria. ego dīcam. quid est?
 [324] [BYRRIA SERVUS]: spōnsam hic tuam amat. nē iste haud mēcum sentit. eho dum dīc mihi:
 [325] [PAMPHILUS ADULESCENS]: numquidnam amplius tibi cum illā fuit, Charīne? āh, Pamphile,
 [326] [CHARINUS ADULESCENS]: nīl. quam vellem! nunc tē per amīcitiam et per amōrem obsecrō,
 [327] prīncipiō ut nē dūcās. dabō equidem operam. sed sī id nōn potest
 [328] aut tibi nūptiae hae sunt cordī, cordī! saltem aliquot diēs
 [329] prōfer, dum proficīscor aliquō nē videam. audī nūnciam:
 [330] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego, Charīne, nē utiquam officium liberī esse hominis putō,
 [331] cum is nīl mereat, postulāre id grātie appōnī sibi.
 [332] nūptiās effugere ego istās mālō quam tū adipīscier.
 [333] [CHARINUS ADULESCENS]: reddidistī animum. nunc sīquid potes aut tū aut hic Byrria,
 [334] [PAMPHILUS ADULESCENS]: facite fingite invenīte efficite quī dētur tibi;
 [335] ego id agam mihi quī nē dētur. sat habeō. Dāvum optimē
 [336] videō, cujus cōsiliō frētus sum. at tū hercle haud quicquam mihi,
 [337] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi ea quae nīl opus sunt scīre. fugin hinc? ego vērō ac libēns.

Davus Charinus Pamphilus

[338] [DAVUS SERVUS]: Dī bonī, bonī quid portō? sed ubi inveniam Pamphilum,
 [339] ut metum in quō nunc est adimam atque expleam animum gaudiō?
 [340] [CHARINUS ADULESCENS]: laetus est nescioquid. nīl est: nōndum haec rescīvit mala.
 [341] [DAVUS SERVUS]: quem ego nunc crēdō, sī jam audierit sibi parātās nūptiās
 [342] [CHARINUS ADULESCENS]: audīn tu illum? tōtō mē oppidō exanimātum quaerere.
 [343] [DAVUS SERVUS]: sed ubi quaeram? quō nunc prīmum intendam? cessās colloquī?
 [344] abeō. Dāve, adēs resiste. quis homōst quī mē. . . ? ō Pamphile,
 [345] tē ipsum quaerō. eugae, Charīne! ambō opportunē: vōs volō.
 [346] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Dāve, perī. quīn tū hoc audī. interiī. quid timeās sciō.
 [347] mea quidem hercle certē in dubiō vītast. et quid tū, sciō.
 [348] nūptiae mī. . . etsī sciō? hodiē. . . obtundis, tam etsī intellegō?
 [349] [DAVUS SERVUS]: id pavēs nē dūcās tū illam; tū autem ut dūcās. rem tenēs.
 [350] [PAMPHILUS ADULESCENS]: istūc ipsum. atque istūc ipsum nīl perīclīst: mē vidē.
 [351] obsecrō tē, quam prīmum hōc mē liberā miserum metū. em
 [352] [DAVUS SERVUS]: liberō: uxōrem tibi nōn dat jam Chremēs. quī scīs? sciō.
 [353] tuus pater modo mēprehendit: ait tibi uxōrem dare
 [354] hodiē, item alia multa quae nunc nōn est nārrandī locus.
 [355] continuō ad tē properāns percurrō ad forum ut dīcam haec tibi.
 [356] ubi tē nōn invenīō ibi ēscendō in quendam excelsum locum,
 [357] circūspiciō: nusquam. forte ibi hujus videō Byrriam;
 [358] rogo: negat vīdisse. mihi molestum; quid agam cōgitō.
 [359] redeuntī intereā ex ipsā rē mī incidit suspiciō 'hem
 [360] paululum obsōnī; ipsus trīstis; dē imprōvisō nūptiae:
 [361] nōn cohaerent.' quōrsum nam istūc? ego mē continuō ad Chremem.
 [362] cum illō adveniō, sōlitūd ante ōstium: jam id gaudeō.

[363] [CHARINUS ADULESCENS]: rēctē dīcis. perge. maneō. intereā intrō ire nēminem
 [364] [DAVUS SERVUS]: videō, exīre nēminem; mātrōnam nūllam in aedibus,
 [365] nīl ōrnātī, nīl tumultī: accessī; intrō aspexī. sciō:
 [366] [PAMPHILUS ADULESCENS]: magnum signum. num videntur convenīre haec nūptiīs?
 [367] nōn opīnor, Dāve. 'opīnor' nārrās? nōn rēctē accipis:
 [368] [DAVUS SERVUS]: certa rēs est. etiam puerum inde abiēns convēnī Chremī:
 [369] holera et pisciculōs minūtōs ferre obolō in cēnam senī.
 [370] [CHARINUS ADULESCENS]: liberātus sum hodiē, Dāve, tuā operā. ac nūllus quidem.
 [371] quid ita? nempe huic prōrsus illam nōn dat. rīdiculum caput,
 [372] [DAVUS SERVUS]: quasi necesse sit, sī huic nōn dat, tē illam uxōrem dūcere,
 [373] nisi vidēs, nisi senis amīcōs ōrās, ambīs. bene monēs:
 [374] [CHARINUS ADULESCENS]: ībō, etsī hercle saepe jam mē spēs haec frūstrāst. valē.

Pamphilus Davus

[375] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quid igitur sibi vult pater? cūr simulat? ego dīcam tibi.
 [376] [DAVUS SERVUS]: sī id suscēseat nunc quia nōn det tibi uxōrem Chremēs,
 [377] ipso sibi esse injūrius videātur, neque id injūriā,
 [378] prius quam tuum ut sēsē habeat animum ad nūptiās perspexerit:
 [379] sed sī tū negāris dūcere, ibi culpam in tē trānsferet:
 [380] tum illae turbae fient. quidvis patiar. pater est, Pamphile:
 [381] difficilest. tum haec sōlast mulier. dictum factum invēnerit
 [382] aliquam causam quam ob rem ēiciat oppidō. ēiciat? cito.
 [383] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cedo igitur quid faciam, Dāve? dīc tē ductūrum. hem. quid est?
 [384] egon dīcam? cūr nōn? numquam faciam. nē negā.
 [385] suādēre nōlī. ex eā rē quid fiat vidē.
 [386] ut ab illā exclūdar, hōc conclūdar. nōn itast.
 [387] [DAVUS SERVUS]: nempe hoc sīc esse opīnor: dictūrum patrem
 [388] 'dūcās volō hodiē uxōrem'; tū 'dūcamī' inquit:
 [389] cedo quid jūrgābit tēcum? hīc reddēs omnia.
 [390] quae nunc sunt certa cōnsilia, incerta ut sient
 [391] sine omnī perīclō. nam hoc haud dubiumst quīn Chremēs
 [392] tibi nōn det gnātam; nec tū eā causā minuerīs
 [393] haec quae facis, nē is mūtet suam sententiam.
 [394] patrī dīc velle, ut, cum velit, tibi jūre īrāscī nōn queat.
 [395] nam quod tū spērēs 'prōpulsābō facile uxōrem hīs mōribus;
 [396] dabit nēmōi': inveniet inopem potius quam tē corrumpī sinat.
 [397] sed sī tē aequō animō ferre accipiet, nēglegentem fēceris;
 [398] aliam ōtiōsus quaeret: intereā aliquid acciderit bonī.
 [399] [PAMPHILUS ADULESCENS]: itan crēdis? haud dubium id quidemst. vide quō mē indūcās. quīn tacēs?
 [400] dīcam. puerum autem nē rescīscat mī esse ex illā cautiōst;
 [401] nam pollicitus sum susceptūrum. ō facinus audāx! hanc fidem
 [402] sibi mē obsecrāvit, quī sē scīret nōn dēsertūrum, ut darem.
 [403] [DAVUS SERVUS]: cūrābitur. sed pater adest. cave tē esse trīstem sentiat.

Simo Davus Pamphilus

[404] [SIMO SENEX]: Revīsō quid agant aut quid captent cōnsilī.
 [405] [DAVUS SERVUS]: hic nunc nōn dubitat quīn tē ductūrum negēs.
 [406] venit meditātus alicunde ex sōlō locō:
 [407] ōrātiōnem spērat invēnisse sē
 [408] quī differat tē: proin tū fac apud tē ut siēs.
 [409] [PAMPHILUS ADULESCENS]: modo ut possim, Dāve! crēde inquam hoc mihi, Pamphile,

[410] [DAVUS SERVUS]: numquam hodiē tēcum commūtātūrum patrem
[411] ūnum esse verbum, sī tē dīcēs dūcere.

Byrria Simo Davus Pamphilus

[412] [BYRRRIA SERVUS]: Erus mē relictīs rēbus jussit Pamphilum
[413] hodiē observāre, ut quid ageret dē nūptiīs
[414] scīrem: id proptereā nunc hunc venientem sequor.
[415] ipsum adeō praestō videō cum Dāvō: hoc agam.
[416] [SIMO SENEX]: utrumque adesse videō. em servā. Pamphile.
[417] [DAVUS SERVUS]: quasi dē imprōvīsō respice ad eum. ehem pater.
[418] probē. hodiē uxōrem dūcās, ut dīxī, volō.
[419] [BYRRRIA SERVUS]: nunc nostrae timeō partī quid hic respondeat.
[420] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque istīc neque alibī tibi erit usquam in mē mora. hem.
[421] [DAVUS SERVUS]: obmūtuit. quid dīxit? facis ut tē decet,
[422] [SIMO SENEX]: cum istūc quod postulō impetrō cum grātiā.
[423] [DAVUS SERVUS]: sum vērus? erus, quantum audiō, uxōre excidit.
[424] [SIMO SENEX]: ī nūnciam intrō, nē in morā, cum opus sit, siēs.
[425] [PAMPHILUS ADULESCENS]: eō. nūllāne in rē esse cuiquam hominī fidem!
[426] [BYRRRIA SERVUS]: vērum illud verbumst, vulgō quod dīcī solet,
[427] omnīs sibi malle melius esse quam alterī.
[428] ego illam vidī: virginem fōrmā bonā
[429] meminī vidērī: quō aequior sum Pamphilō,
[430] sī sē illam in somnīs quam illum amplectī māluit.
[431] renūntiābō, ut prō hōc malō mihi det malum.

Davus Simo

[432] [DAVUS SERVUS]: Hic nunc mē crēdit aliquam sibi fallāciam
[433] portāre et eā mē hīc restitisse grātiā.
[434] [SIMO SENEX]: quid Dāvus nārrat? aegrē quicquam nunc quidem.
[435] nīlne? hem. nīl prōrsus. atquī expectābam quidem.
[436] [DAVUS SERVUS]: praeter spem ēvēnit, sentiō: hoc male habet virum.
[437] [SIMO SENEX]: potin ēs mihi vērum dīcere? nīl facilius.
[438] num illī molestae quippiam hae sunt nūptiae
[439] propter hujusce hospitāi cōsuētūdinem?
[440] [DAVUS SERVUS]: nīl hercle; aut, sī adeō, bīduīst aut trīduī
[441] haec sollicitūdō: nōstī? deinde dēsinet.
[442] etenim ipse sēcum eam rem reputāvit viā.
[443] [SIMO SENEX]: laudō. dum licitumst ēī dumque aetās tulit,
[444] [DAVUS SERVUS]: amāvit; tum id clam: cāvit nē umquam infāmiae
[445] ea rēs sibi esset, ut virum fortem decet.
[446] nunc uxōre opus est: animum ad uxōrem appulit.
[447] [SIMO SENEX]: subtrīstis vīsus est esse aliquantum mihi.
[448] [DAVUS SERVUS]: nīl propter hanc rem, sed est quod suscēnsset tibi.
[449] [SIMO SENEX]: quidnamst? puerilest. quid id est? nīl. quīn dīc, quid est?
[450] [DAVUS SERVUS]: ait nimium parcē facere sūmptum. mēne? tē.
[451] ‘vixi’ inquit ‘drachumīs est obsōnātum decem:
[452] nōn filiō vidētur uxōrem dare.
[453] quemī’ inquit ‘vocābō ad cēnam meōrum aequālium
[454] potissimum nunc? ’ et, quod dīcendum hīc siet,
and,
[455] tū quoque perparcē nimium: nōn laudō. tacē.

[456] commōvī. ego istaec rēctē ut fiant vīderō.
[457] [SIMO SENEX]: quidnam hoc est rēī? quid hic vult veterātor sibi?
[458] nam sī hīc malīst quicquam, em illīc est huic reī caput.

Akt III

Mysis Simo Davus Lesbia (glycerium)

[459] [MYSIS ANCILLA]: Ita pol quidem rēs est, ut dīxtī, Lesbia:
[460] fidēlem haud fermē mulierī inveniās virum.
[461] [SIMO SENEX]: ab Andriāst ancilla haec. quid nārrās? ita est.
[462] [MYSIS ANCILLA]: sed hic Pamphilus. . . quid dīcit? firmāvit fidem. hem.
[463] [DAVUS SERVUS]: utinam aut hic surdus aut haec mūta facta sit!
[464] [MYSIS ANCILLA]: nam quod peperisset jussit tollī. ō Juppiter,
[465] [SIMO SENEX]: quid ego audiō? āctumst, siquidem haec vēra praedicat.
[466] [LESBIA OBSTETRIX]: bonum ingenium nārrās adulēscētis. optimum
[467] [MYSIS ANCILLA]: sed sequere mē intrō, nē in morā illī sīs. sequor.
[468] [DAVUS SERVUS]: quod remedium nunc huic malō inveniam? quid hoc?
[469] [SIMO SENEX]: adeōn est dēmēns? ex peregrīnā? jam sciō: āh
[470] vix tandem sēnsī stolidus. quid hic sēnsisse ait?
[471] haec primum affertur jam mī ab hōc fallācia:
[472] hanc simulant parere, quō Chremētem absterreant.
[473] [GLYCERIUM MULIER]: Jūnō Lūcīna, fer opem, servā mē, obsecrō.
[474] [SIMO SENEX]: hui tam citō? rīdiculum: postquam ante ōstium
[475] mē audīvit stāre, appropriat. nōn sat commodē
[476] dīvīsa sunt temporibus tibi, Dāve, haec. mihīn?
[477] num immemorēs discipulī? ego quid nārrās nesciō.
[478] hicin mē sī imparātum in vērīs nūptiīs
[479] adortus esset, quōs mihi lūdōs redderet!
[480] nunc hujus perīclō fit, ego in portū nāvigō.

Lesbia Simo Davus

[481] [LESBIA OBSTETRIX]: Adhūc, Archylis, quae assolent quaeque oportent
[482] signa esse ad salūtem, omnia huic esse videō.
[483] nunc primum fac istaec lavet; postē deinde,
[484] quod jussī darī bibere et quantum imperāvī,
[485] date; mox ego hūc revortor.
[486] per ecastor scītus puer est nātus Pamphilō.
[487] deōs quaesō ut sit superstes, quandoquidem ipsest ingeniō bonō,
[488] cumque huic est veritus optimae adulēscētī facere injūriam.
[489] [SIMO SENEX]: vel hoc quis crēdat, quī tē nōrit, abs tē esse ortum? quidnam id est?
[490] nōn imperābat cōram quid opus factō esset puerperae,
[491] sed postquam ēgressast, illīs quae sunt intus clāmat dē viā
[492] ō Dāve, itan contemnor abs tē? aut itane tandem idōneus
[493] tibi videor esse quem tam apertē fallere incipiās dolīs?
[494] saltem accūrātē, ut metuī videar certē, sī rescīverim.
[495] [DAVUS SERVUS]: certē hercle nunc hic sē ipsus fallit, haud ego. ēdīxīn tibi,
[496] [SIMO SENEX]: interminātus sum nē facerēs? num veritus? quid rē tulit?
[497] crēdōn tibi hoc nunc, peperisse hanc ē Pamphilō?
[498] [DAVUS SERVUS]: teneō quid erret et quid agam habeō. quid tacēs?
[499] quid crēdās? quasi nōn tibi renūtiāta sint haec sīc fore.
[500] [SIMO SENEX]: mihin quisquam? eho an tūte intellextī assimilāriēr? irrīdeor.

[501] [DAVUS SERVUS]: renūtiātumst; nam quī istaec tibi incidit suspīciō?

[502] [SIMO SENEX]: quī? quia tē nōram. quasi tū dīcās factum id cōnsiliō meō.

[503] certē enim sciō. nōn satis mē pernōstī etiam quālis sim, Simō.

[504] egon tē? sed sīquid tibi nārrāre occēpī, continuō darī

[505] [DAVUS SERVUS]: tibi verba cēnsēs falsō, itaque hercle nīl jam muttīre audeō.

[506] [SIMO SENEX]: hoc ego sciō ūnum, nēminem peperisse hīc. intellextī;

[507] [DAVUS SERVUS]: sed nīlō sētius referētur mox hūc puer ante ōstium.

[508] id ego jam nunc tibi, ere, renūtiō futūrum, ut sīs sciēs,

[509] nē tū hoc posterius dīcās Dāvī factum cōnsiliō aut dolīs.

[510] prōrsus ā mē opīniōnem hanc tuam esse ego āmōtam volō.

[511] [SIMO SENEX]: unde id scīs? audīvī et crēdō: multa concurrunt simul

[512] [DAVUS SERVUS]: quī conjectūram hanc nunc faciō. jam prius haec sē ē Pamphilō

[513] gravidam dīxit esse: inventumst falsum. nunc, postquam videt

[514] nūptiās domī apparārī, missast ancilla īlicō

[515] obstetrīcem accersītum ad eam et puerum ut afferret simul.

[516] hoc nisi fit, puerum ut tū videās, nīl moventur nūptiae.

[517] [SIMO SENEX]: quid aīs? cum intellēxerās

[518] id cōnsilium capere, cūr nōn dīxtī extemplō Pamphilō?

[519] [DAVUS SERVUS]: quis igitur eum ab illā abstrāxit nisi ego? nam omnēs nōs quidem

[520] scīmus quam miserē hanc amārit: nunc sibi uxōrem expetit.

[521] postrēmō id mihi dā negōtī; tū tamen īdem hās nūptiās

[522] perge facere ita ut facis, et id spērō adjūtūrōs deōs.

[523] [SIMO SENEX]: immō abī intrō: ibi mē opperīre et quod parātō opus est parā.

[524] nōn impulit mē haec nunc omnīnō ut crēderem;

[525] atque haud sciō an quae dīxit sint vēra omnia,

[526] sed parvī pendō: illud mihi multō maximumst

[527] quod mihi pollicitust ipsus gnātus. nunc Chremem

[528] conveniam, ōrābō gnātō uxōrem: sī impetrō,

[529] quid aliās mālim quam hodiē hās fierī nūptiās?

[530] nam gnātus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, id

[531] sī nōlit, quīn eum meritō possim cōgere.

[532] atque adeō in ipsō tempore eccum ipsum obviam.

Simo Chremes

[533] [SIMO SENEX]: Jubeō Chremētem. . . ō tē ipsum quaerēbam. et ego tē. optātō advenīs.

[534] [CHARINUS ADULESCENS]: aliquot mē adiērunt, ex tē audītum quī aibant hodiē filiam

[535] meam nūbere tuō gnātō; id vīsō tūne an illī īnsāniant.

[536] [SIMO SENEX]: auscultā pauca: et quid ego tē velim et tū quod quaeris sciēs.

[537] [CHARINUS ADULESCENS]: auscultō: loquere quid velīs.

[538] [SIMO SENEX]: per tē deōs ōrō et nostram amīcitiam, Chremē,

[539] quae incepta ā parvīs cum aetāte accrēvit simul,

[540] perque ūnicam gnātam tuam et gnātum meum,

[541] cujus tibi potestās summa servandī datur,

[542] ut mē adjuvēs in hāc rē atque ita utī nūptiae

[543] fuerant futūrae, fiant. āh nē mē obsecrā:

[544] [CHARINUS ADULESCENS]: quasi hoc tē ōrandō ā mē impetrāre oporteat.

[545] alium esse cēnsēs nunc mē atque ōlim cum dabam?

[546] sī in remst utrīque ut fiant, accersī jubē;

[547] sed sī ex eā rē plūs malīst quam commodī

[548] utrīque, id ōrō tē in commūne ut cōnsulās,

[549] quasi sī illa tua sit Pamphilīque ego sim pater.

[550] [SIMO SENEX]: immō ita volō itaque postulō ut fiat, Chremē,
 [551] neque postulem abs tē nī ipsa rēs moneat. quid est?
 [552] irae sunt inter Glycerium et gnātum. audiō.
 [553] ita magnae ut spērem posse āvellī. fābulae!
 [554] profectō sīc est. sīc hercle ut dīcam tibi:
 [555] [CHARINUS ADULESCENS]: amantium irae amōris integrātiōst.
 [556] [SIMO SENEX]: em id tē ōrō ut ante eāmus, dum tempus datur
 [557] dumque ejus libīdō occlūsast contumēliīs,
 [558] prius quam hārum scelera et lacrimae cōnfictae dolīs
 [559] reddūcunt animum aegrōtum ad misericordiam,
 [560] uxōrem dēmus. spērō cōnsuētūdine et
 [561] conjugio liberālī dēvīctum, Chremē,
 [562] dehinc facile ex illīs sēsē ēmersūrum malīs.
 [563] [CHARINUS ADULESCENS]: tibi ita hoc vidētur; at ego nōn posse arbitror
 [564] neque illum hanc perpetuō habēre neque mē perpetī.
 [565] [SIMO SENEX]: quī scīs ergō istūc, nisi perīclum fēcerīs?
 [566] [CHARINUS ADULESCENS]: at istūc perīclum in filiā fierī gravest.
 [567] [SIMO SENEX]: nempe incommoditās dēnique hūc omnis redit
 [568] sī ēveniat, quod dī prohibeant, discessiō.
 [569] at sī corrigitur, quot commoditātēs vidē:
 [570] prīncipiō amīcō filium restituerīs,
 [571] tibi generum firmum et filiae inveniēs virum.
 [572] [CHARINUS ADULESCENS]: quid istīc? sī ita istūc animum induxtī esse ūtile,
 [573] nōlō tibi ūllum commodum in mē claudier.
 [574] [SIMO SENEX]: meritō tē semper maximī fēcī, Chremē.
 [575] [CHARINUS ADULESCENS]: sed quid aīs? quid? quī scīs eōs nunc discordāre inter sē?
 [576] [SIMO SENEX]: ip̄sus mihi Dāvus, quī intimust eōrum cōnsiliīs, dīxit;
 [577] et is mihi suādet nūptiās quantum queam ut mātūrem.
 [578] num cēnsēs faceret, filium nisi scīret eadem haec velle?
 [579] tūte adeō jam ejus verba audiēs heus! ēvocāte hūc Dāvum
 [580] atque eccum videō ipsum forās exīre. Ad tē ībam. quidnamst?

Davus Simo Chremes

[581] [DAVUS SERVUS]: cūr ux̄or nōn accersitur? jam advesperāscit. audīn?
 [582] [SIMO SENEX]: ego dūdum nōn nīl veritus sum, Dāve, abs tē nē facerēs idem
 [583] quod vulgus servōrum solet, dolīs ut mē dēlūderēs
 [584] propterea quod amat filius. egon istūc facerem? crēdidī,
 [585] idque adeō metuēns vōs cēlāvī quod nunc dīcam. quid? sciēs;
 [586] nam propemodum habeō jam fidem. tandem cognōstī quī siem?
 [587] nōn fuerant nūptiae futūrae. quid? nōn? sed eā grātiā
 [588] simulāvī vōs ut pertemptārem. quid aīs? sīc rēs est. vidē:
 [589] [DAVUS SERVUS]: numquam istūc quīvī ego intellegere. vāh cōnsilium callidum!
 [590] [SIMO SENEX]: hoc audī: ut hinc tē intrō īre jussī, opportunē hic fit mī obviam. hem
 [591] [DAVUS SERVUS]: numnam perīmus? nārrō huic quae tū dūdum nārrāstī mihi.
 [592] quidnam audiō? gnātam ut det ōrō vixque id exōrō. occidī. hem
 [593] [SIMO SENEX]: quid dīxtī? optimē inquam factum. nunc per hunc nūllast mora.
 [594] [CHARINUS ADULESCENS]: domum modo ībō, ut appārētur dīcam, atque hūc renūntiō.
 [595] [SIMO SENEX]: nunc tē ōrō, Dāve, quoniam sōlus mī effēcistī hās nūptiās
 [596] [DAVUS SERVUS]: ego vērō sōlus. corrigere mihi gnātum porrō ēnītere.
 [597] faciam hercle sēdulō. potēs nunc, dum animus irrītātus est.
 [598] quiescās. age igitur, ubi nunc est ip̄sus? mīrum nī domīst.

[599] [SIMO SENEX]: *ībō* ad eum atque eadem haec quae tibi *dīxī dīcam* itidem illī. *nūllus* sum.
[600] [DAVUS SERVUS]: quid *causaest* quīn hinc in *pistrīnum rēctā* *proficīscar* *viā*?
[601] *nīl est* *precī locī* *relictum*: jam *perturbāvī* omnia:
[602] *erum* *fefellī*; in *nūptiās* *conjēcī* *erīlem* filium;
[603] *fēcī* hodiē ut *fierent*, *inspērante* hōc atque *invītō* Pamphilō.
[604] em *āstūtiās*! quod sī *quiēssem*, nīl *ēvēnisset* *malī*.
[605] sed eccum ipsum *videō*: *occidī*.
[606] utinam mī *esset* aliquid hīc quō nunc mē *praecipitem* *darem*!

Pamphilus Davus

[607] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Ubi ille **est scelus** quī **perdidit** mē? **perī**. atque hoc **cōnfiteor** **jūre**
[608] **mī obtigisse**, quandoquidem tam **iners**, tam **nūllī cōsilī** sum.
[609] **servōn fortūnās meās** mē **commīsisse futtilī**!
[610] ego **pretium** ob **stultitiam** **ferō**: sed **inultum** numquam id **auferet**.
[611] [DAVUS SERVUS]: posthāc **incolumem** sat **scio fore** mē nunc sī **dēvītō** hoc **malum**.
[612] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam quid ego nunc **dīcam** patrī? **negābōn velle** mē, modo
[613] quī **sum pollicitus dūcere**? quā **audāciā** id **facere audeam**?
[614] nec quid nunc mē **faciam sciō**. nec mequidem, atque id **ago sēdulō**.
[615] [DAVUS SERVUS]: **dīcam** aliquid mē **inventūrum**, ut huic **malō aliquam prōductem** moram.
[616] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ōh! **vīsus sum** eho dum, **bone vir**, quid **aīs?** **viden** mē **cōnsiliīs tuīs**
[617] **miserum impeditum esse?** at jam **expediam**. **expediēs?** certē, **Pamphile**.
[618] nempe ut modo. immō melius **spērō**. ōh tibi ego ut **crēdam**, **furcifer?**
[619] tū **rem impeditam** et **perditam restituās?** em quō **frētus sim**,
[620] quī mē hodiē ex **tranquillissimā rē** **conjēcistī** in **nūptiās**.
[621] an nōn **dīxī esse** hoc **futūrum?** **dīxtī**. quid **meritus crucem**.
[622] [DAVUS SERVUS]: sed **sine** paululum ad mē **redeam**: jam aliquid **dispiciam**. ei mihi,
[623] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum nōn **habeō spatium** ut dē tē **sūmam supplicium** ut **volō!**
[624] namque hoc **tempus praecavēre** mihi mē, haud tē **ulcīscī** sinit.

Akt IV

Charinus Pamphilus Davus

[625] [CHARINUS ADULESCENS]: Hoccinest *crēdibile* aut *memorable*,
[626] *tanta vēcordia innāta* cuiquam ut *siet*
[627] ut *malīs gaudeant* atque ex *incommodīs*
[628] alterius *sua* ut *comparent commoda?* āh
[629] idnest *vērūm?* immō id *est genus hominum pessimum* in
[630] *dēnegandō* modō quīs *pudor* paulum *adest*;
[631] post ubī *tempus prōmissa* jam *perficī*,
[632] tum *coāctī* necessāriō sē *aperiunt*,
[633] et *timent* et tamen *rēs premit dēnegāre*;
[634] ibi tum eōrum *impudentissima ōrātiōst*
[635] ‘quis tu *ēs?* quis mihi *ēs?* cūr *meam* tibi? heus
[636] *proximus sum* egomet mihi.’
[637] at tamen ‘ubi *fidēs?* ’ sī *rogēs*,
if
[638] nīl *puḍēt* hīc, ubi *opus*; illī ubi
[638a] nīl *opust*, ibī *verentur*.
[639] sed quid *agam?* *adeōn* ad eum et cum eō *injūriam* hanc *expostulem?*
[640] *ingeram mala multa?* atque aliquis *dīcat* ‘nīl *prōmōveris*’:
[641] multum: *molestus* certē eī *fuerō* atque *animō mōrem gesserō*.

[642] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīne, et mē et tē imprūdēns, nisi quid dī respiciunt, perdidī.
 [643] [CHARINUS ADULESCENS]: itane 'imprūdēns'? tandem inventast causa: solvistī fidem.
 [644] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid 'tandemi'? etiamnunc mē dūcere istīs dictīs postulās?
 [645] quid istūc est? postquam mē amāre dīxī, complacitast tibi.
 [646] [CHARINUS ADULESCENS]: heu mē miserum quī tuum animum ex animō spectāvī meō!
 [647] [PAMPHILUS ADULESCENS]: falsus ēs. nōn tibi sat esse hoc solidum vīsumst gaudium,
 [648] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi mē lactāssēs amantem et falsā spē prōdūcerēs?
 [649] habeās. habeam? āh nescīs quantīs in malīs vorser miser
 [650] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quantāsque hic suīs cōsiliīs mihi cōnflāvit sollicitudinēs
 [651] meus carnufex. quid istūc tam mīrumst dē tē sī exemplum capit?
 [652] haud istūc dīcās, sī cognōrīs vel mē vel amōrem meum.
 [653] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: cum patre altercāstī dūdum et is nunc proptereā tibi
 [654] suscēnsset nec tē quīvit hodiē cōgere illam ut dūcerēs.
 [655] [PAMPHILUS ADULESCENS]: immō etiam, quō tū minus scīs aerumnās meās,
 [656] hae nūptiae nōn apparābantur mihi
 [657] nec postulābat nunc quisquam uxōrem dare.
 [658] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: tū coāctus tuā voluntāte ēs. manē:
 [659] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nōndum scīs. sciō equidem illam ductūrum esse tē.
 [660] cūr mē ēnicās? hoc audī: numquam dēstitit
 [661] īnstāre ut dīcerem mē ductūrum patrī;
 [662] suādēre ōrāre usque adeō dōnec perpulit.
 [663] [CHARINUS ADULESCENS]: quis homō istūc? Dāvus. . . Dāvus? inturbat. quam ob rem? nescio;
 [664] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nisi mihi deōs satis sciō fuisse īrātōs quī auscultāverim.
 [665] [CHARINUS ADULESCENS]: factum hoc est, Dāve? factum. hem quid aīs? scelus!
 [666] at tibi dī dignum factīs exitium duint!
 [667] eho dīc mī, sī omnēs hunc conjectum in nūptiās
 [668] inimīcī vellēt, quod nisi hoc cōnsilium darent?
 [669] [DAVUS SERVUS]: dēceptus sum, at nōn dēfetīgātus. sciō.
 [670] hāc nōn successit, aliā adoriēmur viā:
 [671] nisi sī id putās, quia prīmō prōcessit parum,
 [672] nōn posse jam ad salūtem convortī hoc malum.
 [673] [PAMPHILUS ADULESCENS]: immō etiam; nam satis crēdō, sī advigilāveris,
 [674] ex ūnīs geminās mihi cōnficiēs nūptiās.
 [675] [DAVUS SERVUS]: ego, Pamphile, hoc tibi prō serviō dēbeō,
 [676] cōnārī manibus pedibus noctēsque et diēs,
 [677] capitis perīclum adīre, dum prōsim tibi;
 [678] tuumst, sīquid praeter spem ēvenit, mī ignōscere.
 [679] parum succēdit quod agō; at faciō sēdulō.
 [680] vel melius tūte reperī, mē missum face.
 [681] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cupiō: restitue in quem mē accēpistī locum.
 [682] [DAVUS SERVUS]: faciam. at jam hōc opust. em. . . sed mane; concrepuit ā Glyceriō ōstium.
 [683] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nīl ad tē. quaerō. hem nuncin dēmum? at jam hoc tibi inventum dabō.

Mysis Pamphilus Charinus Davus

[684] [MYSIS ANCILLA]: Jam ubi ubi erit, inventum tibi cūrābō et mēcum adductum
 [685] tuum Pamphilum: modo tū, anime mī, nōlī tē mācerāre.
 [686] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Mysis. quis est? ehem Pamphile, optimē mihi tē offers. quid <id> est?
 [687] [MYSIS ANCILLA]: ōrāre jussit, sī sē amēs, era, jam ut ad sēsē veniās:
 [688] vidēre ait tē cupere. vāh perii: hoc malum integrāscit.
 [689] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sīcīn mē atque illam operā tuā nunc miserōs sollicitārī!
 [690] nam idcircō accersor nūptiās quod mī apparārī sēnsit.

[691] [CHARINUS ADULESCENS]: quibus quidem quam facile potuerat quiēscī, sī hic quiēsset!

[692] [DAVUS SERVUS]: age, sī hic nōn īnsānit satis suā sponte, īnstīgā. atque edepol

[693] [MYSIS ANCILLA]: ea rēs est, proptereaēque nunc misera in maerōrest. Mysis,

[694] [PAMPHILUS ADULESCENS]: per omnīs tibi adjūrō deōs numquam eam mē dēsertūrum,

[695] nōn sī capiendōs mihi sciam esse inimicōs omnīs hominēs.

[696] hanc mī expetīvī: contigit; conveniunt mōrēs: valeant

[697] quī inter nōs discidium volunt: hanc nisi mors mī adimet nēmō.

[698] [MYSIS ANCILLA]: resipiscō. nōn Apollinis magis vērum atque hoc respōsumst.

[699] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sī poterit fierī ut nē pater per mē stetisse crēdat

[700] quō minus hae fierent nūptiae, volō; sed sī id nōn poterit,

[701] id faciam, in prōclīvī quod est, per mē stetisse ut crēdat.

[702] quis videor? miser, aequē atque egō. cōnsilium quaerō. fortis

[703] scio quid cōnēre. hoc ego tibī profectō effectum reddam.

[704] jam hōc opus est. quīn jam habeō. quid est? huic, nōn tibi habeō, nē errēs.

[705] [CHARINUS ADULESCENS]: sat habeō. quid faciēs? cedo. diēs hic mī ut satis sit vereor

[706] [DAVUS SERVUS]: ad agendum: nē vacuum esse mē nunc ad nārrandum crēdās:

[707] proinde hinc vōs amōlīmīnī; nam mī impedimentō estis.

[708] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego hanc vīsam. quid tū? quō hinc tē agis? vērum vīs dīcam? immō etiam:

[709] [DAVUS SERVUS]: nārrātiōnis incipit mī initium. quid mē fiet?

[710] eho tū impudēns, nōn satis habēs quod tibi diēculam addō,

[711] quantum huic prōmoveō nūptiās? Dāve, at tamen. . . quid ergō?

[712] [CHARINUS ADULESCENS]: ut dūcam. rīdiculum. hūc face ad mē veniās, sī quid poteris.

[713] [DAVUS SERVUS]: quid veniam? nīl habeō. at tamen, sīquid. age veniam. sīquid,

[714] [CHARINUS ADULESCENS]: domī erō. tū, Mysis, dum exeō, parumper mē opperīre hīc.

[715] [MYSIS ANCILLA]: quāpropter? ita factōst opus. mātūrā. jam inquam hīc aderō.

Mysis Davus

[716] [MYSIS ANCILLA]: Nīlne esse proprium cuiquam! dī vestram fidem!

[717] summun bonum esse erae putābam hunc Pamphilum,

[718] amīcum, amātōrem, virum in quōvīs locō

[719] parātum; vērum ex eō nunc misera quem capit

[720] labōrem! facile hīc plūs malīst quam illīc bonī.

[721] sed Dāvus exit. mī homō, quid istūc obsecrōst?

[722] quō portās puerum? Mysis, nunc opus est tuā

[723] [DAVUS SERVUS]: mihi ad hanc rem expromptā memoriā atque āstūtiā.

[724] [MYSIS ANCILLA]: quidnam incepturus accipe ā mē hunc ōcius

[725] [DAVUS SERVUS]: atque ante nostram jānuam appōne. obsecrō,

[726] [MYSIS ANCILLA]: humīne? ex ārā hinc sūme verbēnās tibi

[727] [DAVUS SERVUS]: atque eās susterne. quam ob rem id tūte nōn facis?

[728] quia, sī forte opus sit ad erum jūrandum mihi

[729] nōn apposuisse, ut liquidō possim. intellegō:

[730] [MYSIS ANCILLA]: nova nunc religiō in tē istaec incessit. cedo!

[731] [DAVUS SERVUS]: movē ōcius tē, ut quid agam porrō intellegās.

[732] prō Juppiter! quid est? spōnsae pater intervenit.

[733] repudiō quod cōnsilium prīmum intenderam.

[734] [MYSIS ANCILLA]: nescio quid nārrēs. ego quoque hinc ab dexterā

[735] [DAVUS SERVUS]: venīre mē assimulābō: tū ut susserviās

[736] ōrātiōnī, ut cumque opus sit, verbīs vidē.

[737] [MYSIS ANCILLA]: ego quid agās nīl intellegō; sed sīquid est

[738] quod meā operā opus sit vōbīs, ut tū plūs vidēs,

[739] manēbō, nēquōd vestrum remorer commodum.

Chremes Mysis Davus

- [740] [CHREMES SENEX]: Revortor, postquam quae opus fuere ad nūptiās
[741] gnātae parāvī, ut jubeam accersī. sed quid hoc?
[742] puer herclest. mulier, tūn posuistī hunc? ubi illic est?
[743] [MYSIS ANCILLA]: nōn mihi respondēs? nusquam est. vae miserae mihi!
[744] reliquit me homō atque abiit. dī vestram fidem,
[745] [DAVUS SERVUS]: quid turbaest apud forum! quid illī hominum lītigant!
[746] tum annōna cārast. (quid dīcam aliud nescio.)
[747] [MYSIS ANCILLA]: cūr tū obsecrō hīc mē sōlam- ? hem quae haec est fābula?
[748] [DAVUS SERVUS]: eho Mysis, puer hic undest? quisve hūc attulit?
[749] [MYSIS ANCILLA]: satin sanus quī mē id rogitēs? quem ego igitur rogem
[750] [DAVUS SERVUS]: quī hīc nēminem alium videam? mīror unde sit.
[751] dicturas quod rogō? au! concēde ad dexteram.
[752] [MYSIS ANCILLA]: dēlīrās: nōn tūte ipse. . . ? verbum sī mihi
[753] [DAVUS SERVUS]: ūnum praeter quam quod tē rogo faxis: cavē!
[754] male dīcis. undest? dīc clārē. ā nōbīs. hahae!
[755] mīrum vērō impudenter mulier sī facit
[756] meretrīx! ab Andriāst haec, quantum intellegō.
[757] adeōn vidēmur vōbīs esse idōneī
[758] in quibus sīc illūdātis? vēnī in tempore.
[759] properā adeō puerum tollere hinc ab jānuā.
[760] manē: cave quōquam ex istōc excessīs locō!
[761] [MYSIS ANCILLA]: dī tē ērādīcent! ita mē miseram territās.
[762] [DAVUS SERVUS]: tibi ego dīcō an nōn? quid vīs? at etiam rogās?
[763] cedo, cujum puerum hīc apposistī? dīc mihi.
[764] [MYSIS ANCILLA]: tū nescīs? mitte id quod sciō: dīc quod rogō.
[765] vestrī. cujus nostrī? Pamphilī. hem quid? Pamphilī?
[766] eho an nōn est? rēctē ego has semper fūgī nūptiās.
[767] [DAVUS SERVUS]: ō facinus animadvortendum! quid clāmitās?
[768] quemne ego herī vīdī ad vōs afferrī vesperī?
[769] [MYSIS ANCILLA]: ō hominem audācem! vērū: vīdī Cantharam
[770] [DAVUS SERVUS]: suffarcinātam. dīs pol habeō grātiam
[771] [MYSIS ANCILLA]: cum in pariendō aliquot affuērunt liberae.
[772] [DAVUS SERVUS]: nē illa illum haud nōvit cujus causā haec incipit:
[773] 'Chremēs sī positum puerum ante aedīs vīderit,
[774] suam gnātam nōn dabit': tantō hercle magis dabit.
[775] [CHREMES SENEX]: nōn hercle faciet. nunc adeō, ut tū sīs sciēns,
[776] [DAVUS SERVUS]: nisi puerum tollis jam ego hunc in mediam viam
[777] prōvolvam tēque ibīdem pervolvam in lutō.
[778] [MYSIS ANCILLA]: tū pol homo nōn ēs sōbrius. fallācia
[779] [DAVUS SERVUS]: alia aliam trūdit: jam susurrārī audiō
[780] cīvem Atticam esse hanc. hem. 'coāctus lēgibus
[781] eam uxōrem dūcet.' au obsecrō, an nōn cīvis est?
[782] [CHREMES SENEX]: joculārium in malum īnsciēns paene incidī.
[783] [DAVUS SERVUS]: quis hic loquitur? ō Chremē, per tempus advenīs:
[784] auscultā. audīvī jam omnia. anne haec tū omnia?
[785] [CHREMES SENEX]: audīvī, inquam, ā prīncipiō. audīstīn, obsecrō? hem
[786] [DAVUS SERVUS]: scelera! hanc jam oportet in cruciātum hinc abripī.
[787] hic est ille: nōn tē crēdās Dāvum lūdere.
[788] [MYSIS ANCILLA]: mē miseram! nīl pol falsī dīxī, mī senex.

[789] [CHREMES SENEX]: nōvī omnem rem. est Simō intus? est. nē mē attigās,
[790] [MYSIS ANCILLA]: sceleste. sī pol Glyceriō nōn omnia haec. . .
[791] [DAVUS SERVUS]: eho inepta, nescīs quid sit āctum? quī sciam?
[792] hic socer est. aliō pactō haud poterat fierī
[793] ut scīret haec quae volumus. praedīcerēs.
[794] paulum interesse cēnsēs ex animō omnia,
[795] ut fert nātūra, faciās an dē industriā?

Crito Mysis Davus

[796] [CRITO SENEX]: In hāc habitāsse plateā dictumst Chrýsidem,
[797] quae sēsē inhonestē optāvit parere hīc dītiās
[798] potius quam honestē in patriā pauper vīveret:
[799] ejus morte ea ad mē lēge rediērunt bona.
[800] sed quōs perconter videō: salvēte. obsecrō,
[801] [MYSIS ANCILLA]: quem videō? estne hic Critō sōbrīnus Chrýsidis?
[802] is est. ō Mýsis, salvē! salvus sīs, Critō.
[803] [CRITO SENEX]: itan Chrýsis? hem. nōs quidem pol miserās perdidit.
[804] quid vōs? quō pactō hīc? satine rēctē? nōsne? sīc
[805] [MYSIS ANCILLA]: ut quīmus, ajunt, quandō ut volumus nōn licet.
[806] [CRITO SENEX]: quid Glycerium? jam hic suōs parentīs repperit?
[807] [MYSIS ANCILLA]: utinam! an nōndum etiam? haud auspicātō hūc mē appulī;
[808] [CRITO SENEX]: nam pol, sī id scīssem, numquam hūc tetulissem pedem.
[809] semper ejus dictast esse haec atque habitast soror;
[810] quae illius fuēre possidet: nunc mē hospitem
[811] lītīs sequī quam id mihi sit facile atque ūtile
[812] aliōrum exempla commonent. simul arbitror
[813] jam aliquem esse amīcum et dēfēnsōrem eī; nam ferē
[814] grandicula jam profectast illinc: clāmitent
[815] mē sýcphantam, hērēditātem persequī
[816] mendīcum. tum ipsam dēspoliāre nōn libet.
[817] [MYSIS ANCILLA]: ō optime hospes! pol, Critō, antīquum obtinēs.
[818] [CRITO SENEX]: dūc mē ad eam, quandō hūc vēnī, ut videam. maximē.
[819] [DAVUS SERVUS]: sequar hōs: nōlō mē in tempore hōc videat senex.

Akt V

Chremes Simo

[820] [CHREMES SENEX]: Satis jam satis, Simō, spectāta ergā tē amīcitiast mea;
[821] satis perīclī incēpī adīre: ōrandī jam finem face.
[822] dum studeō obsequī tibi, paene illūsī vītā filiae.
[823] [SIMO SENEX]: immō enim nunc cum maximē abs tē postulō atque ōrō, Chremē,
[824] ut beneficium verbīs initum dūdum nunc rē comprobēs.
[825] [CHREMES SENEX]: vide quam inīquus sīs prae studiō: dum id efficiās quod libet,
[826] neque modum benignitātis neque quid mē ōrēs cōgitās;
[827] nam sī cōgitēs remittās jam mē onerāre injūriīs.
[828] [SIMO SENEX]: quibus? at rogītās? perpulistī mē ut hominī adulēscētulō
[829] [CHREMES SENEX]: in aliō occupātō amōre, abhorrentī ab rē uxōriā,
[830] filiam ut darem in sēditionem atque in incertās nūptiās,
[831] ejus labōre atque ejus dolōre gnātō ut medicārer tuō.
[832] impetrāstī: incēpī, dum rēs tetulit. nunc nōn fert: ferās.
[833] illam hinc cīvem esse ajunt; puer est nātus: nōs missōs face.

[834] [SIMO SENEX]: per ego tē deōs ōrō, ut nē illīs animum indūcās crēdere,
[835] quibus id maximē ūtilest illum esse quam deterrimum.
[836] nūptiārum grātiā haec sunt ficta atque incepta omnia.
[837] ubi ea causa quam ob rem haec faciunt erit adēmpla hīs, dēsinent.
[838] [CHREMES SENEX]: errās: cum Dāvō egomet vīdī jūrgantem ancillam. sciō. at
[839] vērō vultū, cum ibi mē adesse neuter tum praesēnsent.
[840] [SIMO SENEX]: crēdō et id factūrās Dāvus dūdum praedīxit mihi; et
[841] nesciō quī id tibi sum oblītus hodiē, ac voluī, dīcere.

Davus Chremes Simo Dromo

[842] [DAVUS SERVUS]: Animō nūnciam ōtiōsō esse imperō. em Dāvum tibi!
[843] [SIMO SENEX]: unde ēgreditur? meō praesidiō atque hospitis. quid illud malīst?
[844] [DAVUS SERVUS]: ego commodiōrem hominem adventum tempus nōn vīdī. scelus,
[845] [SIMO SENEX]: quemnam hic laudat? omnis rēs est jam in vadō. cessō alloquī?
[846] [DAVUS SERVUS]: erus est: quid agam? ō salvē, bone vir. ehem Simō, ō noster Chremē,
[847] omnia apparāta jam sunt intus. cūrāstī probē.
[848] ubi volēs accerse. bene sānē; id enimvērō hinc nunc abest.
[849] [SIMO SENEX]: etiam tū hoc respondēs quid istīc tibi negōtīst? mihin? ita.
[850] [DAVUS SERVUS]: mihin? tibi ergō. modo intrōī. quasi ego quam dūdum rogem.
[851] cum tuō gnātō ūnā. anne est intus Pamphilus? crucior miser!
[852] [SIMO SENEX]: eho nōn tū dīxtī esse inter eōs inimīcitiās, carnufex?
[853] [DAVUS SERVUS]: sunt. cūr igitur hīc est? quid illum cēnsēs? cum illā litigat.
[854] immo vērō indignum, Chremē, jam facinus faxō ex mē audiēs.
[855] nescioquis senex modo vēnit, ellum, cōnfidēs catus:
[856] cum faciem videās, vidētur esse quantīvīs pretī:
[857] trīstis sevērītās inest in vultū atque in verbīs fidēs.
[858] [SIMO SENEX]: quidnam apportat? nīl equidem nisi quod illum audīvī dīcere.
[859] quid ait tandem? Glycerium sē scīre cīvem esse Atticam. hem
[860] Dromo, Dromō. quid est? Dromō. audī. verbum sī addideris. . . Dromō.
[861] [DAVUS SERVUS]: audī obsecrō. quid vīs? sublimem intrō rape hunc, quantum potest.
[862] [DROMO LORARIUS]: quem? Dāvum quam ob rem? quia lubet. rape inquam. quid fēcī? rape.
[863] [DAVUS SERVUS]: sī quicquam inveniēs mē mentitum, occīditō. nīl audiō.
[864] [DROMO LORARIUS]: ego jam tē commōtum reddam. tamen etsī hoc vērumst? tamen.
[865] [SIMO SENEX]: cūrā asservandum vīctum, atque audīn? quādrupedem cōnstringitō.
[866] age nūnciam: ego pol hodiē, sī vīvō, tibi
[867] ostendam erum quid sit perīclī fallere,
[868] et illī patrem. āh nē saevī tantō opere. ō Chremē,
[869] pietātem gnātī! nōnne tē miseret meī?
[870] tantum labōrem capere ob tālem filium!
[871] age Pamphile, exī Pamphile: ecquid tē pudet?

Pamphilus Simo Chremes

[872] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quis mē vult? perīī, pater est. quid aīs, omnium. . . ? āh
[873] [CHREMES SENEX]: rem potius ipsam dīc ac mitte male loquī.
[874] [SIMO SENEX]: quasi quicquam in hunc jam gravius dīcī possiet.
[875] ain tandem, cīvis Glyceriumst? ita praedicant.
[876] 'ita praedicant'? ō ingentem cōnfidentiam!
[877] num cōgitat quid dīcat? num factī piget?
[878] vide num ejus color pudōris signum usquam indicat.
[879] adeō impotentī esse animō ut praeter cīvium
[880] mōrem atque lēgem et suī voluntātem patris

[881] tamen hanc habēre studeat cum summō probrō!

[882] [PAMPHILUS ADULESCENS]: mē miserum! hem modone id dēmum senstī, Pamphile?

[883] [SIMO SENEX]: ōlim istūc, ōlim cum ita animum induxtī tuum,

[884] quod cuperēs aliquō pactō efficiendum tibi,

[885] eōdem diē istūc verbum vērē in tē accidit.

[886] sed quid ego? cūr mē excruciō? cūr mē mācerō?

[887] cūr meam senectūtem hujus sollicitō āmentīā?

[888] an ut prō hujus peccātīs ego supplicium sufferam?

[889] immō habeat, valeat, vīvat cum illā. mī pater!

[890] quid 'mī pater'? quasi tū hujus indigeās patris.

[891] domus uxor liberī inventī invītō patre;

[892] adductī quī illam hinc cīvem dīcant: vīcerīs.

[893] [PAMPHILUS ADULESCENS]: pater, licetne pauca? quid dīcēs mihi? at

[894] [CHREMES SENEX]: tamen, Simō, audī. ego audiam? quid audiam,

[895] [SIMO SENEX]: Chremē? at tandem dīcat. age dīcat, sinō.

[896] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego mē amāre hanc fateor; sī id peccārest, fateor id quoque.

[897] tibi, pater, mē dēdō: quidvīs oneris impōne, imperā.

[898] vīs mē uxōrem dūcere? hanc vīs mittere? ut poterō feram.

[899] hoc modo tē obsecrō, ut nē crēdās ā mē allēgātum hunc senem:

[900] sine mē expūrgem atque illum hūc cōram addūcam. addūcās? sine, pater.

[901] [CHREMES SENEX]: aequum postulat: dā veniam. sine tē hoc exōrem. sinō.

[902] [SIMO SENEX]: quidvīs cupiō dum nē ab hōc mē fallī comperiar, Chremē.

[903] [CHREMES SENEX]: prō peccātō magnō paulum supplicī satis est patrī.

Crito Chremes Simo Pamphilus

[904] [CRITO SENEX]: Mitte ōrāre. ūna hārum quaevis causa mē ut faciam monet,

[905] vel tū vel quod vērumst vel quod ipsī cupiō Glyceriō.

[906] [CHREMES SENEX]: Andrium ego Critōnem videō? certē is est. salvus sīs, Chremē.

[907] quid tū Athēnās īsolēns? ēvēnit. sed hicinest Simō?

[908] hic. Simō. . . mēn quaeris? eho tū, Glycerium hinc cīvem esse aīs?

[909] [CRITO SENEX]: tū negās? itane hūc parātus advenīs? quā rē? rogās?

[910] [SIMO SENEX]: tūne impūne haec faciās? tūne hīc hominēs adulēscēntulōs

[911] imperītōs rērum, ēductōs liberē, in fraudem illicis?

[912] sollicitandō et pollicitandō eōrum animōs lactās? sānun ēs?

[913] ac meretrīciōs amōrēs nūptiīs conglūtīnās?

[914] [PAMPHILUS ADULESCENS]: perīī, metuō ut sustet hospes. sī, Simō, hunc nōris satis,

[915] [CHREMES SENEX]: nōn ita arbitrēre: bonus est hic vir. hic vir sit bonus?

[916] [SIMO SENEX]: itane attemperātē ēvēnit, hodiē in ipsīs nūptiīs

[917] ut venīret, antehāc numquam? est vērō huic crēdendum, Chremē.

[918] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nī metuam patrem, habeō prō illā rē illum quod moneam probē.

[919] [SIMO SENEX]: sȳcophanta. hem. sīc, Critō, est hic: mitte. videat quī siet.

[920] [CRITO SENEX]: sī mihi perget quae vult dīcere, ea quae nōn vult audiet.

[921] ego istaec moveō aut cūrō? nōn tū tuum malum aequō animō ferās!

[922] nam ego quae dīxī vēra an falsa audierim jam scīrī potest.

[923] Atticus quīdam ōlim nāvī frāctā ad Andrum ējectus est

[924] et istaec ūnā parva virgō. tum ille egēns forte applicat

[925] prīmum ad Chrȳsidis patrem sē. fābulam inceptat. sine.

[926] itane vērō obturbat? perge. Tum is mihi cognātus fuit

[927] quī eum recēpit. ibi ego audīvī ex illō sēsē esse Atticum.

[928] is ibi mortuust. ejus nōmen? nōmen tam cito? Phānia? hem

[929] perīī! vērum hercle opīnor fuisse Phāniam; hoc certō sciō,

[930] Rhamnūsium sē ajēbat esse. ō Juppitēr! eadem haec, Chremē,
 [931] multī aliī in Andrō tum audire. utinam id sit quod spērō! eho dīc mihi,
 [932] [CHREMES SENEX]: quid eam tum? suamne esse aibat? nōn. quōjam igitur? frātris filiam.
 [933] certē meast. quid aīs? quid tu aīs? arrige aurīs, Pamphile!
 [934] [SIMO SENEX]: quī crēdis? Phānia illic frāter meus fuit. nōram et sciō.
 [935] [CHREMES SENEX]: is bellum hinc fugiēns mēque in Asiam persequēns proficiscitur:
 [936] tum illam relinquere hīc est veritus. postillā primum audiō
 [937] quid illō sit factum. vix sum apud mē: ita animus commōtust metū
 [938] [PAMPHILUS ADULESCENS]: spē gaudiō, mīrandō tantō tam repentinō hōc bonō.
 [939] [SIMO SENEX]: ne istam multimodīs tuam invenīri gaudeō. crēdō, pater.
 [940] [CHREMES SENEX]: at mī ūnus scrūpulus etiam restat quī mē male habet. dignus ēs
 [941] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum tuā religiōne, odium: nōdum in scirpō quaeris. quid istud est?
 [942] [CHREMES SENEX]: nōmen nōn convenit. fuit hercle huic aliud parvae. quod, Critō?
 [943] numquid meministī? id quaerō. egon hujus memoriam patiar meae
 [944] [PAMPHILUS ADULESCENS]: voluptātī obstāre, cum ego possim in hāc rē medicārī mihī?
 [945] nōn patiar heus, Chremē, quod quaeris, Pāsibulast. ipsast. east.
 [946] ex ipsā mīliēns audīvī. omnīs nōs gaudēre hoc, Chremē,
 [947] [SIMO SENEX]: tē crēdō crēdere. ita mē di ament, crēdō. quod restat, pater. . .
 [948] jamdūdum rēs reddūxit mē ipsa in grātiā. ō lepidum patrem!
 [949] [PAMPHILUS ADULESCENS]: dē uxōre, ita ut possēdī, nīl mūtāt Chremēs? causa optimast;
 [950] [CHREMES SENEX]: nisi quid patēr ait aliud. nempe id. scīlicet. dōs, Pamphile, est
 [951] decem talenta. accipiō. properō ad filiam. eho mēcūm, Critō;
 [952] nam illam mē crēdō haud nōsse. cūr nōn illam hūc trānsferrī jubēs?
 [953] [PAMPHILUS ADULESCENS]: rēctē admonēs: Dāvō ego istūc dēdam jam negōtī. nōn potest.
 [954] quī? quia habet aliud magis ex sēsē et majus. quidnam? vīnctus est.
 [955] pater, nōn rēctē vīnctust. haud ita jussī. jube solvī, obsecrō.
 [956] [SIMO SENEX]: age fiat. at mātūrā. eō intrō. ō faustum et fēlicem diem!

Charinus Pamphilus Davus

[957] [CHARINUS ADULESCENS]: Prōvīsō quid agat Pamphilus. atque eccum. aliquis mē forsitan
 [958] [PAMPHILUS ADULESCENS]: putet nōn putāre hoc vērum, at mihi nunc sīc esse hoc vērum libet.
 [959] ego deōrum vītā eāpropter sempiternā esse arbitror
 [960] quod voluptātēs eōrum propriae sunt; nam mī immortalitās
 [961] partast, sī nūlla aegritūdō huic gaudiō intercesserit.
 [962] sed quem ego mihi potissimum optem, nunc cui haec nārrem, darī?
 [963] [CHARINUS ADULESCENS]: quid illud gaudist? Dāvum videō. nēmōst quem māllem omnium;
 [964] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam hunc sciō meā solidē solum gāvīsūrum gaudiā.
 [965] [DAVUS SERVUS]: Pamphilus ubinam hīc est? Dāve. quis homōst? ego sum. ō Pamphile.
 [966] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nescīs quid mī obtigerit. certē; sed quid mī obtigerit sciō.
 [967] et quidem egō. mōre hominum ēvēnit ut quod sim nānctus malī
 [968] [DAVUS SERVUS]: prius rescīscerēs tū quam ego illud quod tibi ēvēnit bonī.
 [969] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Glycerium mea suōs parentīs repperit. factum bene. hem.
 [970] pater amīcus summus nōbīs. quis? Chremēs. nārās probē.
 [971] nec mora ūllast quīn eam uxōrem dūcam. num illic somniat
 [972] [CHARINUS ADULESCENS]: ea quae vigilāns voluit? tum dē puerō, Dāve. . . āh dēsine!
 [973] [DAVUS SERVUS]: sōlus est quem dīligant dī. salvus sum sī haec vēra sunt.
 [974] [CHARINUS ADULESCENS]: colloquar. quis homōst? Charīne, in tempore ipsō mī advenīs.
 [975] bene factum. audistī? omnia. age, mē in tuīs secundīs respice.
 [976] tuus est nunc Chremēs: factūrum quae volēs sciō esse omnia.
 [977] [PAMPHILUS ADULESCENS]: meminī: atque adeō longumst illum mē expectāre dum exeat.
 [978] sequere hāc mē: intus apud Glycerium nunc est. tū, Dāve, abi domum,

- [979]   properē, accerse hinc quī auferant eam quid stās? quid cessās? eō.
- [980] [DAVUS SERVUS]: nē exspectētis dum exeant hūc: intus dēspōndēbitur;
- [980a] [PAMPHILUS ADULESCENS]:   Tē exspectābam: est dē tuā rē quod agere
ego tēcum volō.
- [981] [DAVUS SERVUS]: intus trānsigētur sīquid est quod restet. plaudite!
- [981a] [PAMPHILUS ADULESCENS]:   operam dedi nē mē esse oblītum dīcās tuae
gnātae alterae.
- [982a]   tibi mē opīnor invēnisse dignum tē atque illā virum. Āh,
- [983a] [CHARINUS ADULESCENS]: perīī, Dāve, dē meō amōre ac vītā nunc sors tollitur.
- [984a] [CHREMES SENEX]: nōn nova istaec mihi condiciō est, sī voluissem, Pamphile.
- [985a] [CHARINUS ADULESCENS]: occidī, Dāve. mane. perīī. id quam ob rem nōn volūi ēloquar:
- [986a] [CHREMES SENEX]: nōn idcirco quod eum omnīnō affinem mihi nōllem. . . hem! tacē.
- [987a]   sed amīcitia nostra quae est ā patribus nostrīs trādita
- [988a]   nōbīs, aliquam partem studīi adauctam trādī līberīs.
- [989a]   nunc cum cōpiā ac fortūnā utrīque ut obsequeretur dedit,
- [990a]   dētur. bene factum. adī atque age hominī grātiās. salvē, Chremēs,
- [991a] [CHARINUS ADULESCENS]: amīcōrum meōrum omnium cārissime.
- [992a]   quod mihi nōn minus est gaudiō quam id quod volō
- [993a]   quod abs tē expetō:
- [994a]   mē repperisse ut habitus antehāc fuī tibi.
- [995a] [CHREMES SENEX]: animum, Charīne, quod ad cumque applicāverīs
- [996a]   studium exinde ut erit tūte exīstimāberis.
- [997a]   id ita esse facere conjectūram ex mē licet:
- [998a]   aliēnus abs tē tamen quis tū essēs nōveram.
- [999a] [CHARINUS ADULESCENS]: ita rēs est. gnātam tibi meam Philūmenam
- [1000a] [CHREMES SENEX]: uxōrem et dōtis sex talenta spondeō.